

Pamfl. 1625<sup>2</sup>

TWEEDE DEEL

PAMFLET 1625<sup>2</sup>  
1844

DER

UYTSPRAEKEN

VAN DEN ANTWERPSCHEN

EYER-BOER,

TEN TYDE DER MAEND JUNY,

*Hier by gevoegd de Feest der Plaetsing van  
het MARIA-BEELD op de Eyër-merkt en  
hoek van de Zuer-straet op 18 Juny 1814.*



T'ANTWERPEN, uyt de Drukkery der vrye  
Druk-pers.

Verkomen in alle de winkels op de Eyër-merkt.

1625<sup>2</sup>

Pamflet # 1844

TWEEDE DEEL  
DER  
UYTSPRAEKEN  
VAN DEN ANTWERPSCHEN  
EYER-BOER,  
TEN TYDE DER MAEND JUNY,

*Hier by gevoegd de Feest der Plaetsing van het  
MARIA-BEÉLD op de Eyër-merkt en hoek van de  
Zuer-straet op 18 Juny 1814.*

T'ANTWERPEN, uyt de Drukkery der vrye  
Druk-pers.

*Te bekomen in alle de winkels op de Eyër-merkt.*

## INLEYDING.

**M**Et het eynde der Mey-maend meynde den verheugden Antwerpschen EYER-BOER zyne stem in-tehouden, uyt vrees dat het de Borgers zoude verdroóten hebben, mits hy zag dat zyn bezoek verminderde; te meer om dat hy, in weérwil zoo lang onder de magt der vereenigde Mogendheden zynde, geene de minste verandering in de regeérings wys zag gebeuren; het scheén aen dien ouderling dat er eenen ruymen tyd noodig was tot het beraemen om de Nederlanden hunne oude gebruyken weder te bezorgen, die déezen BOER met de welpeyzende Borgers betragtte.

Volgens dat de oude Nederlandsche Historie-boeken verhaelen, zyn 'er in déeze Landen noch ongelukkige tyden geweest, maer nooyt is 'er eenen dag verscheénen dat de Kerk en den Staet meer onderdrukt en vervolgt zyn geweest als onder de bestiering van dat Godvergeéte fransch staets-bestuer, dat maer enkelyk den duyvel en zyne driften vriendschap hadde toegezeyd.

Naer zulke en diergelyke bedenkingen besloót den EYER-BOER te zwygen, ten waer de Feest van den eenen of den anderen dag zulks vereyschte; de stilzwygendheyd van TEUN was van korten duer, terwylen den 4 Juny gevierd wierd de Verjaering van GEORGIUS Koning van Engeland, aen wie den BOER en alle de Nederlandsche Borgers veél verschuldigd zyn; want had SATAN NAPOLEON eenen voet engelsche aerde kunnen winnen, zyn ryk, dat nu in't zand ligt, had zonder eynde geweest. Op déezen dag hong

tot lof van den Overwinnaer GEORGIUS het volgende nevens den BOER :

GEORGIUS den vroómen Held  
 Heéft 't twistig ras te neér geveld ;  
 De Mogendheden tot hun' loon  
 Verdienen saem de lauwer-kroon.

Des avonds eene plegtige verligting.

Den dag daer naer hongen er eenige schimp-schriften nevens den BOER, zeer waerschynelyk gemaekt doór den jongen franschen slobber J. D. L., die de verheffing van Georgius niet konde verdraegen, en zig bekloeg dat den franschen tyran NAPOLEON aen zyn eynde geraekte; terwylen de gebueren niet zeker waeren wie deézen franschen guyt was, zetten zy op 6 Juny den BOER van 's morgens heel vroeg met eene lanterne in de hand en met eenen stok, om te zoeken wie aen zyne deur zulke misdæd had bedreéven. Daer onder stond :

Ik gaen op myne ronde.

Naer dat de ronde gedaen was, verzekerde den BOER dat J. D. L.. den daeder was met zynen aenhang.

Op woensdag 8 Juny wierd wederom voór de eerste mael het Allerheyligste SACRAMENT, volgens oude gewoonte, met alle plegt naer de zieken gedraegen, het géene in Antwerpen den naem voert van de solemneéne Beregting. Deéze plegt, reeds 19 jaeren doór de God- en mensch-verdrukkers verboóden, was voór twee ontwerpen den aengenaemsten dag die den hemel konde schenken; oude waere Roomsche Catholyke

Borgeren verheugden hun deéze Feest wederom te zien vieren, en veéle jonge lieden aenschouwden deéze plegt voór de eerste mael van hun leven met de allergrootste verwondering, waer op den BOER zeyde :

Dankt de milde Godheyd, vrinden !  
Die zig nu ter merkt laet vinden :  
Buygt u neder voor dit G'heym,  
Waeren GOD! maer brood in schyn.

Op Donderdag 9 Juny, zynde den Feest-dag van het Heylig Sacrament, welke Godsdiensts-plegt reeds zoo veéle jaeren op deézen dag was verboóden doór de tyranniésche wetten van NAPOLEON, maer op heden voór de eerste mael gevierd wierd, het geéne de Borgers ten hoogsten verheugde. Op deezen dag vond men nevens den BOER :

Wat vreugd brengt deézen dag my aen,  
'K zien weér de Kerk-feest vieren,  
Die 't Christendom was afgeslaen  
Doór 't BUONAPARTS bestieren.

Dan begonst den BOER te zwygen, terwylen er niet eene Feest voórviel, die zyne spraek verzogt; maer op Zondag 19 Juny hong aen den BOER het volgende Jaer-schrift:

LIEVE GEBUEREN, BINNEN ACHT DAGEN  
ST. JANNEKENS KERMISS; 'K ZAL TRACTEEREN.

Op Donderdag 22 Juny hong nevens den BOER het volgende verzoek :

Mits de Kermis is. aenstaende,  
Heb ik by my overleyd,

Myne vrienden des aengaende  
 Uyt-te-nooden deézen tyd :  
 'K wil hun all' gelyk onthaelen  
 Op een' aengenaeme feest :  
 'K zal doen bakken, 'k zal doen maelen ,  
 Al bezorgen om bet meest ;  
 Kiekens heb ik rond my loopen ,  
 Hespens heb ik in de schouw,  
 Bier heb ik met g'heele stoopen ,  
 Voór het koóken is myn' Vrouw :  
 Myne kinders, nigt en neéven  
 Zal ik nooden all' by een ,  
 Hun een' goede maelyd geéven ,  
 'T is geen tyd meer van geweén ;  
 'K wil dat zy veél vreugden maeken  
 Met een glasken lekker bier ,  
 En de rys-pap zal wel smaeken ,  
 'K zien niet liever als plaisier :  
 Ik zal ook een kalf doen slagten  
 Om te stoóven en te braên.  
 Maer dat fransch is kan zig wagten  
 Zelfs van aen myn' deur te staen.  
 Ah! wat heb ik al geleden  
 Van chez nous en zyn geslacht ,  
 'K wierd als met den voet getreéden ,  
 'K lag verslaegen in onmagt,  
 All' myn goed my afgenomen,  
 Kar en peêrd , 'k was alles kwyt ;  
 'K vreesde 't nooyt meer te bekomen ,  
 Doch 'k behiel myn' leydzaamheyd.  
 Maer den Hemel te regtveêrdig ,  
 Stelde paelen aen het kwaed ,

Mits ik was medoogen weêrdig ,  
Brengt myn zaeken weér in staet.  
Koómt dan vrienden , koómt gebueren ,  
'K nood u , koómt dan vrolyk zyn ;  
'K heb myn huys doen witten , schueren ,  
Koómt by TEUN en koómt by LEYN.

Op Zondag 26 Juny, zynde St. Jans kermis, was den BOER op het pragtigste gecierd met veélerhande eyër-kranzen doórmengd met schoone groene festons, die eenen aengenaemsten oog-slag verwekten. Den BOER zat in een groen met eyërs omvlogten zomerhuys, waer op stond het volgende jaer-schrift :

ZAL D'EYER-MERCKT ACHTER BLYVEN, TEUN?

Waer op den BOER antwoórde : N E E N .

Onder den gecierden BOER stond het volgende jaer-schrift :

CÆSARIS INTERITU CESSANT CERTAMINA DURÆ.

Daer nevens :

Agricolae redeunt hilares , nunc vomere rura  
Crata , ligone colent ; laetaque messis erit.

Numinis aeterni florebit Cultus apertè  
Oppressus , qui sub NAPOLEONE fuit.

Eyndelinge naer eene onderdrukking van byna 20 jaeren, zyn de verlangens van de waere Roomsche Catholyke vervuld: heden 26 juny is de feest van het MARIA-BEELD op de Eyër-merkt en den hoek van de Zuer-straet met vollen luyster gevierd. Het zal aen

de Gebueren der Eyër-merkt eenen troost zyn aen hunne agtbaere medeborgeren deéze Feest bekend te maeken, als ook aen-te-haelen wat voordeelen Antwerpen heeft genooten doór de voórspraek van MARIA.

Terwylen dat de God-vergeéte, land-verwoestende en borger-straevende bende, zoo in het jaer 1566 als in den jaere 1584 alle de kerken en kloosters, alle altaeren en beélden, ja zelfs alles wat maer schyn van Roomschen Godsdienst was, vernielde, lieten daerom de godvrugtige borgers der Stad Antwerpen niet naer, hunne smeeken hemelwaerts te stueren, om doór de voórspraek van de Moeder van Bermhertigheyd, deéze alles vernielende bende te zien verpletteren, om alzo hunnen Godsdienst zynen ouden luyster te doen omhelzen.

De smeeken, die deéze welpeyzende hemelwaerts aen de voórspraek van MARIA hebben gezonden, zyn waerlyk niet vrugteloos geweest, want op 17 Augusty 1585 is deéze Stad van de muyt- en buyt-maekende bende verlost, doór de dappere en roemrugte kryghelden van den nooyt volpreézen Prins ALEXANDER FARNESIUS, Hertog van Parma, die zynen glansryken intreéde binnen Antwerpen heeft gedaen op 27 Augusty zelve jaer, wederbrengende aen die godvrugtige Borgers den krans van vrede aeneen-geslingerd met dien van den Roomschen Catholyken Godsdienst, welken Godsdienst in Antwerpen ongeschonden van dien tyd af door de Borgeren is beleéft, in weérwil noch eenige reyzen doch minder onderdrukt.

De menigte van dank-teekenen, die tot geheugen van zoo groot weldaed opgeregt waeren, hebben wy onze dagen noch met vreugd kunnen aenschouwen;



maer zoo haest de alles verwoestende fransche bende in de Nederlanden zyne stappen vervoorderde, zag men wel haest den Godsdienst, en alles, zelfs dat maer eenen uytwendigen schyn was, geboeyd, geplaegd en verdrukt; het scheén dat de dagen van muyt en buyt weder aenstaende waeren.

Korts naer 24 July 1794, dag waer op de bondgenooiten van den verwoedenden Satan binnen Antwerpen zyn gekoómen, begonsten hunne buyt-maekende inzigten aen de wereld kennelyk te worden; abdyën kloosters, kerken en kapellen, godshuyzen en fondatiën, en alles wat tot nut en welzyn in het Nederland door de milddaedigheyd van onze voórvaderen was opgereggt, moest verbryzeld, vernield en teenemael te niet gedaen worden.

Het is onmogelyk alle de vreedheden en gruwel-daeden aen-te-haelen, die er in deéze Stad en des zelfs omstreéken begaen zyn, enkelyk uyt haet die zy aen den waeren Godsdienst hadden gezwoóren, in hoóp dat zy met de uytwendige teekenen te vernielen, het hert en de aengekleéfdheyd der Borgeren zouden verminderd hebben. Hoe is de hoóp der philosoóphen verydelt! Hoe zyn hunne vrygeestige inzigten vernietigt! En met een woord, hoe heéft den franschen duyvel in het hert der Nederlanders geene wooning of verblyf konnen vinden!

Het hert en de ziel der waere Belgen bleéft in alle onderdrukking vastgehegt aen zyn waerdig Opperhoofd, en aen zynen zaligmaekenden Godsdienst. Nauwelyks had de gulde zon haere eerste blinkende strael op den vyfden Mey-dag 1814 aen het aerde-rond verthoont, of doór het inkoómen der vereenigde Mo-

gindheden ademden de Antwerpenaeren nieuwe ververschende lugt, en de lang verdrukte ziel scheén met eenen verzagtenden balsem zyne wooden te zien zalven; de dwinglandy was ten eynde, den Godsdienst wierd hersteld, de oude voórrechten zyn wedergevraegt, en ider smeekt den hemel deéze te bekoomen.

Nauwelyks was den eersten dag van verlossing voórby, of de gebueren der Eyër-merkt spraken malkander om het afgeworpe MARIA-BEELD weder op zyne plaets te stellen; aen veéle der gebueren wierd rondgevraegt waer bet BEELD was verbleéven: naer veél onderzoek wierd er eyndelinge gehoord, dat het BEELD, in het huys daer het gevlugt was, doór eenige Franschen, die eenigen tyd het zelve bewoont hadden, vernield was en met stukken en brokken op de straet geworpen. Wat nu gedaen? Alles wierd in het werk geleyd om een MARIA-BEELD te zoeken of doen te maeken.

Geenen iver ontbrak er om dit loffelyk werk te beginnen, geenen arbeyd of moeyte wierd er gespaert om de Voórspraekersse der Stad, die Antwerpen en alle haere inwoonders zoo wonderlyk bewaert heéft, op het luysterlykste ten prael te zetten.

Naer alles aangewend te hebben, wierd het BEELD den 18 Juny opgereggt, maer dan moesten noch alle de vercierselen in gereedheyd gemaekt worden om, zoo veél in de gebueren hunne magt was, op het pragtigste de minnelyke MOEDER-MAEGD te vereerlyken.

Op Zondag 19 Juny verzamelden de gebueren om raed te pleégen of eene verciering aen het BEELD en langs de Eyër-merkt plaets zoude gehad hebben, of er eene avond-verlichting, vuer-werk enz. plaets mogt

hebben, het geene met eenstemmige vooyzen wierd aengenomen.

Alles wierd in gereedheyd gebragt om Zondag aenstaende déeze BEELD-stellings Feest op het pragtigste te vieren; maer de gebueren konden niet overeen-koómen wat verbeélding men naest het BEELD wilde plaetsen. Eyndelinge op Vrydag 24 Juny wierd er besloóten te plaetsen den Arts-Engel *Michaël* vernielende alle de fransche goddeloosheden, hier nevens den Kerker, waer uyt *PETRUS* doór den Engel geleyd wierd, en wat voorder eenen Prael-stoel met alle Pauselyke teekenen om onzen loffelyken Geloofs Verdediger *PIUS VII* ongeschonden en ontbondcn op te ontfangen.

Dan was den oogenblik van zorg en arbeyd verscheénen; de iverige gebueren liepen met hoopen toe om hunne zwakke armen tot luyster van *MARIA* te offeren; alles wierd in gereedheyd gesteld om de vercierselen op Zondag te kunnen plaetsen.

Naer dat van Zaterdag naer middag de Eyër-merkt met denne-boomen wederzyds beplant was, begonsten de gebueren op Zondag 26 Juny 's morgens heel vroeg de festons, op eendere wyze gemaekt, aen-te-hangen; terwylen andere aen de verbeélding onder het *MARIA-BEELD* geenen arbeyd spaerden.

Onder het BEELD, dat met eenen kostelyken bloemtuyl gecierd was, stonden de volgende Jaer-schriften:

DECIMO OCTAVO JUNII ERECTA.

MISERICORDITER CIVES CONSERVAT.

Aen de verbeélding stond links den Arts-Engel *Michaël*, houdende in de eene hand een vlamme

zweêrd en in de andere eene schild waer op stond:

Hÿ BLYFT DEN BESCHERMER VAN'T VOLCK.

Waer onder het volgende nedergeslaegen lag: den helschen draek verbeeldende de gedrogten die Kerk en Staet zoo lang verdrukt hebben; hier by de afbeelding van *Voltaire* en *Rousseau*, een hoofd verbeeldende de fransche vryheyd, de fransche dry-kleurige vaendels, de roode Jacobyns muts, naest en rondom den draek lagen de volgende fransche stukken omboord met zwarte kanten, hier doór verbeeldende den rouw waer in waeren: *les lois organiques*, *le Catéchisme impérial*, *le Concile national*, *les Evêchés érigés sans sanction du Pape*, *les quatre articles de l'Eglise Gallicane*, *la loi du 9 vendémiaire an IV*, en voorder alle soórt van krygsgetuyg, hier doór verstaende dat den Vrede gesloóten was. Daer onder stond:

Weét, gelyk *Michaël* den helschen Satan drukt,  
En g'lyk hy zyn gebroed noch houdt ter dood versmagt,  
Zoo heéft de MOEDER-MAEGD den dwingland weggerukt,  
Dat ider christen mensch heéft twintig jaer betragt.

Hier nevers stond eene geopende gevangenis, verbeéld met slaepende schildwagten, waer *PETRUS* doór den Engel uytgeleyd word, de boeyën ontrent de deur noch liggende. Hier onder stond:

Ontboeyd, *PETRE* staet op, Gods Engel wyst de baen,  
Wilt hem maer onbevreesd en zonder schrik naervolgen,  
Ontwaekt! uw g'rust gemoed toont ider klaerlyk aen,  
Dat 's Heylands wet blyft vast ten eeuwen in vervolgen.

Op eene hier naest verhevene rots stond den Paus-

selyken stoel zeer pragtig afgebeeld met zeer kostelyke  
vercierselen omringd, waer boven stond den H. Geest  
in eene glinsterende strael en van onder twee Engelen  
vasthoudende de Pausselyke teekenen. Hier digt nevens  
stond:

NAPOLEON CECIDIT PIUS LAETE TRIUMPHAT.

Aen den buytenkant van den Stoel het volgende :

IMPIETATE DEJECTA, VERA NUNC PIETATE ERECTA.

En onder aen de rots :

PIE den Stoel beklimd des Stadhouders op d'aerd ,  
Uwe standvastigheyd heeft 't listig ras verwonnen ,  
Daer kloekmoed en geduld aen eene rots gejaerd  
Ter zetel wederkeert g'lyk PETRUS is begonnen.

Nevens deéze verbeeldingen hongen de zes volgende  
Rym-dichten tusschen de gecierde denne - boomen altyd  
wederzyds aengehegt :

Ziet door eendragt der gebueren is GODS MOEDER  
hier hersteld ,  
Kon den Franschman zig noch roeren, aenstonds was  
zy neérgeveld ;  
Maer de smeeken van de waere Roomsche-Cath'lyke  
zyn vervuld ;  
Die bynae nu twintig jaeren droegen 't jok met groot  
geduld.

Kon den dwingland noch herleéven, 't was gedaen  
voór goed en bloed ;  
Kon by noch zyn' wetten geéven, Godsdienst lag  
onder den voet ;

Maer 't gemoed der waere Belgen heeft dien Satan niet  
ontaerd :

Ziet eenstemmig 't BEELD verheven , mits eendragt  
met liefd' zig paert.

Hoe veële in den schyn , hoe weynig' waere vrienden  
Van GOD en zynen Dienst kan men in Stad noch vinden:  
Die met den Godsdienst en alles wat is goed  
Noch spotten om dat 't hunnen zak geen voórdeel doet.

Maer gebueren zeer eendragtig toonen hunnen Gods-  
diensts vlyt ,  
Stellen 't BEELD met veél genoeg en tot spyt van die  
het benyd.  
De benyders hand gebonden , zal aen ons geen naer-  
deel doen:  
Smeekt de Moeder van genade , en u all' met haer verzoen.

Land-verwoesters , beéld-afbreékers , deugds en Gods-  
diensts lasteraers ,  
Neémt geduld , 't BEELD is verheven , om dat vred'  
met deugd zig schaert.

Doór den iver der gebueren word op Neérlandsch oud'  
manier

De Beschermster onzer Stede weér verzogt tot het bestier.

Van ontrent 's morgens 8 ueren was allen deézen  
toestel in goed order geschikt, als ook den vercierden  
Sint JAN en den opgeschikten BOER; dat maekte  
dat 'er met hoopen volk van den vroegen morgend tot  
laet in den avond de Eyër-merkt bezogten, die voor  
het grootste deel hun genoeg toonden. By het na-  
deren der eerste avond-ster begonsten de gebueren  
hunne voorgevels zeer pragtig te verlichten. Nevens  
het MARIA-BEELD stonden twee verlichte pyramiden

en voór den BOER eene, alles te samen uytmaekende eenen aengenaemsten oog-slag; maer ontrent elf ueren gaf men teeken, door het afschieten van eenige vuer-pylen, dat het vuer-werk, byeen-gebragt doór dry vermaerde Liefhebbers der Stad, ging beginnen: met het slaegen van 11 ueren vertoonde men voor het BEELD den Naem van MARIA in eene heldere glinsterende zon, gevolgt doór eene menigte van vuer-molens, spring-potten, ster-potten, vuer-pylen, fonteynen; en naer eene menigte van onnoemelyke andere vuer-werkery, eyndigde dit aengenaem vertoon met de verbeelding van den Naem PIUS VII in eene allerklaerste zon.

Op Sint JANS kermis maendag, 27 Juny, stond er van 's morgens vroeg nevens den BOER:

Ziet hoe den tyd verandert is,  
 'T is heden dobbel kerremis;  
 De rys-pap hangt aen mynen baerd,  
 Ik heb ook geen en kost gespaert.

Den koffi, suyker en den rys,  
 Zyn reeds gedaelt op leeg'ren prys:  
 Als dit den borger vreugden baert,  
 Wat zal dan doen de vrye vaert?

Korts naer den middag stelden de gebueren eene tafel op de merkt, waer aen alle de gebuere kinderen aenzogt wierden rys-pap te koómen eéten: ontrent 2 ueren was de kinder-verzameling byeen aen de tafel nedergezeten; dan wierd de rys-pap opgedient, en de kinderen begonsten dit vreugde-mael; maer den overhoop van rys-pap, die van alle kanten doór de genegendheid der gebueren was byeen-gebragt kon doór

de kinderen niet gebruykt worden, den overschot wierd dan seffens aen de omstaende kinderen rondgedeylt. Naer het mael wierden de kinderen aenzogt de ey te slaen, het geéne hun eene groote vreugd veroorzaakte, terwylen ter prys gesteld was eenen zyden hals-doeck. Onder den BOER hong het volgende :

Den EYER-BOER in vreugden leeft  
 En rys-pap aen de kinders geeft;  
 Het is op zyne kermis-feest,  
 Dat hy blymoedig is van geest.

Des avonds was de Eyer-merkt verlicht met verscheyde brandende pek-tonnen.

Op 29 Juny naer middag ontrent half uere vyf hoorde men eenige kanon-scheuten als ook het luyden der groote klok verzeld met bet beyaerd-spel, die aenkondigden de aenkoómst van ALEXANDER, Keyzer aller Russen, die voór vyf ueren in zyn paleys was afgestapt. De gebueren der Eyër-merkt verneémende dat de Antwerpsche wallen zulken Schat in zig behielen, hongen nevens den BOER :

CÆSAR ALEXANDER TIBI GLORIA CERTA MANEBIT.

De meyning der gebueren was dat den Koning van Pruysssen ook aengekoómen was. Aen den anderen kant van den BOER hong het volgende :

FREDERICE VALE TANTIS PRÆCLARE TRIUMPHIS.

‘S avonds eene zeer pragtige verlichting.

Hier mede eyndigde de maend Juny. Dan besloót den BOER te zwygen, tot dat aen hem weder de vryheyd zal gegéeven worden van openhertig te móogen spreéken.